

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 4

“GRADUATE SCHOOL CONFERENCE 2022 iHappiness: ความสุขและคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืนในยุคสังคมดิจิทัล”

การบริหารหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู Administration Of Training Course To Promote Teachers' Proficiency In Active Learning Management

ณัฐธยาน์ หร่ายขุนทด

รศ.ดร.นันทิยา น้อยจันทร์

ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

E-mail: s64561802044@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

การบริหารหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู มีความสำคัญต่อครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โดยเน้นการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูผู้สอนสามารถนำความรู้จากหลักสูตรฝึกอบรมมาใช้ออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนรู้ เหมาะสมกับผู้เรียน กระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียน ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนและผู้เรียนกับครูผู้สอน ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์และความสำเร็จในการเรียน เน้นบทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติเรียนรู้และดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเองและเชื่อมโยงองค์ความรู้นำไปปฏิบัติ เพื่อแก้ไขปัญหาหรือประกอบอาชีพในอนาคตและถือเป็นการจัดการเรียนรู้ประเภทหนึ่งซึ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน

คำสำคัญ: การบริหารหลักสูตรฝึกอบรม, ความสามารถของครู, การเรียนรู้เชิงรุก

Abstract

Administration of training course to promote teachers' proficiency in active learning management is crucial for teachers in the 21st century to enhance their active learning management skills. Active learning management is a learner-oriented learning management process. Teachers can utilize knowledge they acquire in training sessions to create a learning management plan that is suited for student learning activities, motivate students to participate in class, and foster interaction between students and between teacher and students. As a result, students gain knowledge and succeed in their studies. By allowing students to practice learning and carrying out activities independently and connecting the body of information to practice to solve problems or pursue a job in the future, this emphasizes the role and participation of learners. It is regarded as a model of learning management that encourages students to possess traits compatible with changes in the modern day.

Keywords: Administration of training courses, Proficiency in teaching management, Active learning

บทนำ

การที่จะพัฒนาประเทศไทยไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ให้เกิดขึ้นในอนาคตนั้น จะต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทุนของประเทศที่มีอยู่ให้เข้มแข็งและมีพลังเพียงพอในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาทั้งในระยะกลางและระยะยาวโดยเฉพาะ “การพัฒนาคน” ให้มีการเตรียมความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีสิ่งที่สำคัญที่สุดคือทักษะการเรียนรู้ (แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 – 2564) ซึ่งครูควรมีคุณลักษณะพื้นฐานของบุคคลให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบันและควรได้รับการพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐานตัวชี้วัดที่สำคัญประกอบด้วยสมรรถนะหลัก และสมรรถนะประจำสายงาน จะส่งผลต่อความสามารถในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ รู้จักศึกษาค้นคว้าหาความรู้ มุ่งมั่นและแสวงหาโอกาสพัฒนาตนเองด้วยวิธีการที่หลากหลาย เพื่อนำไปสู่การพัฒนาโดยกระบวนการเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การเรียนการสอนในยุคปัจจุบันเน้นการปฏิบัติหรือการลงมือทำของผู้เรียน ในการนี้ครูต้องลดบทบาทในการสอน แต่ไปเพิ่มกระบวนการและกิจกรรมที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการจะทำกิจกรรมต่าง ๆ มากขึ้น โดยนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียน สร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียน มุ่งให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ โดยมีครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก สร้างแรงบันดาลใจ ให้คำปรึกษา ดูแล แนะนำ ทำหน้าที่เป็นโค้ช และพี่เลี้ยง แสวงหาเทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยความหมาย ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ได้ มีความเข้าใจในตนเองใช้สติปัญญา คิด วิเคราะห์ สร้างสรรค์ผลงานนวัตกรรมที่บ่งบอกถึงการมีสมรรถนะสำคัญในศตวรรษที่ 21 มีทักษะวิชาการ ทักษะชีวิต และทักษะวิชาชีพ บรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ตามระดับช่วงวัย (หน่วยศึกษานิเทศก์สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562: 4)

ดังนั้น การบริหารหลักสูตรฝึกอบรมจึงต้องนำไปสู่ “การพัฒนาคน” โดยให้ครูผู้สอนมีความรู้และมีทักษะในการที่จะนำความเชี่ยวชาญทางด้านวิชาชีพออกมาถ่ายทอดสู่ผู้เรียนได้เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทการสอนในปัจจุบัน จึงจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาผู้สอนให้มาเป็นครูต้นแบบในการจัดการเรียนการสอนเพื่อผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ที่เป็นการจัดการเรียนการสอนรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก ซึ่งส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โดยการบ่มเพาะครูให้มีความรู้ ความสามารถมากยิ่งขึ้น ออกแบบการเรียนรู้เพื่อช่วยผู้เรียนให้บรรลุผลได้และพัฒนาการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดต่อไป

เนื้อเรื่อง

หลักสูตรฝึกอบรม

โอลิวา (Oliva, 1992) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง แผนงานหรือโครงการที่จัดประสบการณ์ทั้งหมดให้แก่ผู้เรียนโดยแผนงานต่าง ๆ จะถูกกำหนดเป็นลายลักษณ์อักษรมีขอบเขตกว้างขวาง หลากหลาย เพื่อเป็นแนวทางการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ต้องการ ดังนั้น หลักสูตรอาจเป็นหน่วย (Unit) เป็นรายวิชา (Course) หรือเป็นรายวิชาย่อย (Sequence of courses) ทั้งนี้แผนงานหรือโครงการทางการศึกษาดังกล่าวอาจจัดขึ้นได้ทั้งในและนอกชั้นเรียน ภายใต้การบริหารและดำเนินงานของสถานศึกษา

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2552: 10) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรคือ การพยายามวางโครงการที่จะช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้ตรงตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ หรือการพัฒนาหลักสูตรและการสอน คือระบบโครงสร้างของการจัดโปรแกรมการสอน กำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ การปรับปรุงตำราบทเรียน คู่มือครู และสื่อการเรียนต่าง ๆ การวัดและการประเมินผล การใช้หลักสูตร การปรับปรุงแก้ไขและการใช้การอบรมครูผู้ให้หลักสูตรให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการพัฒนาหลักสูตรและการสอน รวมทั้งการบริหารและบริการหลักสูตร

ซูการ์แมน (Silberman, 1998) กล่าวว่า การฝึกอบรมเป็นกระบวนการพัฒนาบุคคลอย่างเป็นระบบเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของบุคคล โดยมุ่งเพิ่มพูนความรู้ ทักษะและเจตคติในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยผ่านการจัดการที่เป็นรูปแบบอย่างเหมาะสมทำความเข้าใจที่ต้องการเสริมสร้างเชื่อมต่อช่องว่างของการปฏิบัติงานที่เกิดจากการขาดความรู้หรือทักษะ

เทวี กลีสัน (2559: 52) กล่าวว่า การฝึกอบรม หมายถึงกระบวนการพัฒนาบุคลากรในหน่วยงานต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ ที่มุ่งต้องการให้เกิดผลการเปลี่ยนแปลงของบุคคลใน ด้านความรู้ ทักษะและเจตคติ ซึ่งจะส่งผลให้มีความสามารถสูงขึ้นและมีความเหมาะสมกับการปฏิบัติงานในหน้าที่นั้น ๆ

สรุปได้ว่าหลักสูตรฝึกอบรมเป็นการวางโครงสร้างทางการศึกษา การจัดประสบการณ์ การอบรมครูผู้ให้หลักสูตร และการพัฒนาตนเองโดยการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ในด้านการจัดการเรียนการสอนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ดังนั้นจะเห็นว่าการฝึกอบรมเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาบุคคลนั่นเอง

การเรียนรู้เชิงรุก

ราชบัณฑิตยสถาน (2557: 10) กล่าวว่า การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) หมายถึง “กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีบทบาทในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีชีวิตชีวาและอย่างตื่นตัว” มีความหมายตรงกันข้ามกับ Passive Learning

หน่วยศึกษานิเทศก์สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562: 4) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) คือ การเรียนที่เน้นให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับการเรียน การสอน กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดขั้นสูง (Higher-Order Thinking) ด้วยการวิเคราะห์ สังเคราะห์และประเมินค่า ไม่เพียงแต่เป็นผู้ฟัง ผู้เรียนต้องอ่าน เขียน ตั้งคำถาม และถาม อภิปรายร่วมกัน ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง โดยต้องคำนึงถึงความรู้เดิมและความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้งนี้ ผู้เรียนจะถูกเปลี่ยนบทบาทจากผู้รับความรู้ไปสู่การมีส่วนร่วมในการสร้างความรู้

สรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้เชิงรุกคือกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและฝึกให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง โดยคำนึงถึงความต้องการของผู้เรียนและสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียน

แนวคิด หลักการ ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก

แนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมาจาก ศาสตราจารย์ เอ็ดกา เดล (Edgar Dale ค.ศ. 1900-1985) ซึ่งเสนอการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ ที่เรียกว่า “กรวยแห่งการเรียนรู้ (cone of learning)” ขึ้นใน ค.ศ. 1946 และชี้ว่าการเรียนรู้แบบเชิงรุกเป็นการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดเพราะทำให้ผู้เรียนสามารถรักษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้อยู่ได้คงทนมากกว่าการเรียนรู้แบบตั้งรับ Passive Learning โดยเสนอแนวคิดแบ่ง

กระบวนการเรียนรู้เป็น 2 กระบวนการ คือ (1) กระบวนการเรียนรู้แบบตั้งรับ และ (2) กระบวนการเรียนรู้เชิงรุก โดยเปรียบเทียบค่าร้อยละของผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้หลังจากระยะเวลา 2 สัปดาห์ผ่านไป พบว่า กระบวนการเรียนรู้ แบบตั้งรับ ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ที่คงทนน้อยกว่ากระบวนการเรียนรู้เชิงรุกในทุก ๆ ระดับชั้นของการเรียนรู้ดังกล่าว

The Cone of Learning พีระมิดแห่งการเรียนรู้

AKSORN

Source: Edgar Dale (1969)

นักการศึกษาหลายท่านแปลคำว่า Active Learning เป็นภาษาไทยไว้หลายคำ เช่น การเรียนรู้เชิงรุก การเรียนรู้กัมมันตการเรียนรู้แบบฝังรู้ จะเป็นคำใดก็ตาม Active Learning ก็เป็นแนวทางการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ Active Learning เป็นการสอนที่สนับสนุนด้วยปรัชญาทฤษฎีและแนวทางการเรียนรู้ดังนี้ (พิมพ์นธ์ เดชะคุปต์, 2561: 92)

1. ปรัชญาการศึกษาพัฒนาการนิยม (Progressivism) มีแนวคิดสำคัญมาจาก John Dewey ซึ่งมีความเชื่อเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการได้ลงมือปฏิบัติ (Learning by Doing) มีอิสระในการคิดริเริ่ม ได้ลงมือทำ และได้เป็นองค์ความรู้เกิดขึ้น

2. ทฤษฎีสรณนิยม (Constructivism) หรือที่รู้จักกันคือ ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ เป็นทฤษฎีในกลุ่มปัญญานิยม มีนักจิตวิทยาที่สำคัญของทฤษฎีนี้คือ เพียเจต์ (Piaget) และไวโกทสกี (Vygotsky) มีความเชื่อว่าการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นกระบวนการทางความคิด หรือกระบวนการทางสมองที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนแต่ละคน ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ได้ด้วยตนเองอย่างกระตือรือร้น (Actively construct their knowledge) จากสิ่งแวดล้อมและประสบการณ์รอบตัวมากกว่าการเป็นผู้รับความรู้ (Passively receiving knowledge)

3. แนวทางการเรียนรู้แบบรวมพลัง (Collaborative learning) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้น การเรียนรู้กันของผู้ที่มีเป้าหมายเดียวกันในการทำงาน โดยแบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่มเล็ก ๆ แบบคละความสามารถ คละความสนใจ คละความถนัดโดยทั่ว ๆ ไปมักแบ่งเป็นกลุ่มละ 4 คน ทุกคนในกลุ่มจะมีหน้าที่รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมายการเรียนรู้ในรูปแบบนี้เน้นให้เด็กเก่งช่วยเหลือเด็กอ่อนหรือเด็กที่เรียนช้าให้บรรลุเป้าหมายในการเรียน

สรุปได้ว่ากระบวนการเรียนรู้เชิงรุกทำให้การจัดเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น และการนำแนวคิดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการได้ลงมือปฏิบัติมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา จะส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนสูงขึ้น

รูปแบบของการเรียนรู้เชิงรุก

พลอยไพลิน นิลกรรณ (2562: 5-8) สรุปรูปแบบของการเรียนรู้เชิงรุกไว้ดังนี้

1. การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning) เป็นการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ จากประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม เพื่อนำไปสู่ความรู้ความเข้าใจเชิงนามธรรมเหมาะกับรายวิชาที่เน้นปฏิบัติ หรือ เน้นการฝึกทักษะ หลักการสอนคือ ผู้สอนวางแผนจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนมีประสบการณ์จำเป็นต่อการเรียนรู้ กระตุ้นให้ผู้เรียนสะท้อนความคิด อภิปราย สิ่งที่ได้รับจากสถานการณ์ ตัวอย่างเทคนิคการสอนที่ใช้ในการจัดการ เรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ ได้แก่ เทคนิคการสาธิต และเทคนิคเน้นการฝึกปฏิบัติ

2. การสอนแบบโครงงาน (Project Based Learning) โดยการสอนแบบโครงงานสามารถจัดเป็นกิจกรรม กลุ่มหรือกิจกรรมเดี่ยวก็ได้ ให้พิจารณาจากความยาก – ง่าย และความเหมาะสมของโจทย์งาน และคุณลักษณะที่ ต้องการพัฒนา วางแผนและกำหนดเกณฑ์อย่างกว้าง ๆ แล้วให้ผู้เรียนวางแผนดำเนินการศึกษาค้นคว้าข้อมูลด้วย ตนเองโดยผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้ให้คำปรึกษา จากนั้นให้ผู้เรียนนำเสนอแนวคิดการออกแบบชิ้นงาน พร้อมให้ เหตุผลประกอบจากการค้นคว้า ให้ผู้สอนพิจารณาประกอบการอภิปรายในชั้นเรียน จากนั้นผู้เรียนลงมือปฏิบัติทำ ชิ้นงาน และส่งความคืบหน้าตามกำหนด การประเมินผลจะประเมินตามสภาพจริง โดยมีเกณฑ์การประเมินกำหนด ไว้ล่วงหน้าและแจ้งให้ผู้เรียนทราบก่อนลงมือทำโครงงาน

3. การสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Based Learning) เป็นการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ด้วยการศึกษาปัญหาที่สมมุติขึ้นจากความจริง แล้วผู้สอนกับผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาเสนอวิธีแก้ปัญหา หลักของการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐานคือการเลือกปัญหาที่สอดคล้องกับเนื้อหาการสอนและกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดคำถาม วิเคราะห์ วางแผนกำหนดวิธีแก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยผู้สอนมีบทบาทให้คำแนะนำแก่ผู้เรียนขณะลงมือแก้ปัญหาสุดท้ายเมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการแก้ปัญหาผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปผลการแก้ปัญหา และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถึงสิ่งที่ได้จากการลงมือแก้ปัญหา

4. การสอนที่เน้นทักษะกระบวนการคิด (Thinking Based Learning) เป็นกระบวนการสอนที่ผู้สอนใช้เทคนิค วิธีการกระตุ้นให้ผู้เรียน คิดเป็นลำดับขั้นแล้วขยายความคิดต่อเนื่องจากความคิดเดิมพิจารณาแยกแยะอย่างรอบด้าน ด้วยให้เหตุผล และเชื่อมโยงกับความรู้เดิมที่มี จนสามารถสร้างสิ่งใหม่หรือตัดสินใจ ประเมินหาข้อสรุปแล้วนำไปแก้ปัญหาอย่างมีหลักการ

สรุปได้ว่าการนำรูปแบบของการเรียนรู้เชิงรุกและเลือกใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลายได้ เช่น การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ การสอนแบบโครงงาน การสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน การสอนที่เน้นทักษะกระบวนการคิด สามารถนำไปใช้ได้ให้เหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ที่แปลกใหม่ และรู้สึกมีความท้าทายในการเรียนมากขึ้น

บทบาทของครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แนวทาง Active Learning ครูผู้สอนต้องออกแบบกิจกรรมที่สะท้อนการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ และเน้นการนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริงโดยดำเนินการดังนี้

1. สร้างบรรยากาศการมีส่วนร่วม และการเจรจาโต้ตอบ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้สอนและเพื่อนในชั้นเรียน
2. ลดบทบาทการสอน และการให้ความรู้โดยตรง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดระบบการเรียนรู้ แสวงหาความรู้ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง
3. ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้เป็นพลวัต (มีการเคลื่อนไหว/การขับเคลื่อน) ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรม กระตุ้นให้ผู้เรียนค้นพบความสำเร็จในการเรียนรู้
4. จัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือในกลุ่มผู้เรียน วางแผนเกี่ยวกับเวลาในการจัดการเรียนรู้อย่างชัดเจน รวมถึงเนื้อหาและกิจกรรม
5. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ท้าทาย เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากวิธีการสอนที่หลากหลาย
6. เปิดใจกว้างยอมรับในความสามารถ การแสดงออกและการแสดงความคิดเห็นของผู้เรียน
7. ผู้สอนควรทราบว่าผู้เรียนมีความถนัดที่แตกต่างกัน และทราบความรู้พื้นฐานของผู้เรียน
8. ผู้สอนควรสร้างบรรยากาศในการเรียน ให้ผู้เรียนกล้าพูด กล้าตอบและมีความสุขในการเรียนรู้

สรุปได้ว่าบทบาทของครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาผู้เรียน โดยการสร้างบรรยากาศในการเรียน ลดบทบาทการสอน เน้นให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง กระตุ้นให้ผู้เรียนค้นพบความสำเร็จในการเรียนรู้ สร้างบทเรียนที่ท้าทายและทำให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียนรู้

การออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

พลอยไพลิน นิลกรรณ (2562: 20) กล่าวว่า การออกแบบการเรียนรู้ เป็นกระบวนการวางแผนการสอนอย่างมีระบบ โดยมีการวิเคราะห์องค์ประกอบการเรียนรู้ ทฤษฎีการเรียนการสอน สื่อ กิจกรรมการเรียนรู้ รวมถึงการประเมินผล เพื่อให้ผู้สอนสามารถถ่ายทอดความรู้สู่ผู้เรียน และให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่ดี จะช่วยผู้สอนวางแผนการสอนอย่างมีระบบ บรรลุจุดมุ่งหมายโดยมีหลักการออกแบบการเรียนรู้ดังนี้

1. การออกแบบและพัฒนาการเรียนรู้ นั้น เพื่อใคร ใครเป็นผู้เรียนหรือใครเป็นกลุ่มเป้าหมาย ผู้ออกแบบควรมีความเข้าใจ และรู้จักกลุ่มผู้เรียนที่เป็นเป้าหมาย
2. ต้องการให้ผู้เรียนเรียนรู้อะไร มีความรู้ความเข้าใจ มีความสามารถอะไร ผู้สอนต้องกำหนดจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ให้ชัดเจน
3. ผู้เรียนจะเรียนรู้เนื้อหาในรายวิชานั้น ๆ ได้ดีที่สุດอย่างไร ควรใช้วิธีการและกิจกรรมการเรียนรู้ อะไรที่จะช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมและมีปัจจัยสิ่งใดที่ต้องคำนึงถึงบ้าง
4. เมื่อผู้เรียนเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ ผู้สอนจะทราบได้อย่างไรว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ขึ้น และประสบผลสำเร็จในการเรียนรู้ และจะใช้วิธีการใดในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

สรุปได้ว่าการออกแบบการเรียนรู้ ควรมีการวางแผนกิจกรรมให้เหมาะกับผู้เรียนโดยการพิจารณาพื้นฐานความรู้ของผู้เรียน และมีวิธีการประเมินผลการศึกษาที่ทำให้การเรียนรู้บรรลุเป้าหมาย สามารถจดจำ เข้าใจ และนำความรู้ไปใช้ได้จริง

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 4

“GRADUATE SCHOOL CONFERENCE 2022 iHappiness: ความสุขและคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืนในยุคสังคมดิจิทัล”

บทสรุป

การนำหลักสูตรฝึกอบรมการเรียนรู้เชิงรุกไปใช้ประโยชน์ เพื่อเป็นแนวทางให้ครูผู้สอนได้พัฒนาตนเองตามสมรรถนะคือ การพัฒนาตนเอง การพัฒนาผู้เรียนและการบริหารจัดการชั้นเรียน โดยการเรียนรู้เชิงรุกเป็นจัดการเรียนรู้ที่เน้นบทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน การนำวิธีการสอน เทคนิคการสอนที่หลากหลายมาใช้ออกแบบแผนการสอนและกิจกรรมกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียน สามารถออกแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เชิงรุกในรูปแบบของกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการได้ลงมือปฏิบัติ มีอิสระในการคิดริเริ่มได้ลงมือทำ และครูผู้สอนต้องออกแบบกิจกรรมที่สะท้อนการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้เรียนจะถูกเปลี่ยนบทบาทจากผู้รับความรู้ไปสู่การมีส่วนร่วมในการสร้างความรู้ เน้นการนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริง โดยการเรียนรู้เชิงรุกถือเป็นการจัดการเรียนรู้ประเภทหนึ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21

รายการอ้างอิง

- Dale, E. (1969). Pyramid of Learning in medical education.
- Oliva, Peter F. (1992). Developing the Curriculum. 3 rd ed. New York: HarperCollins.
- Silberman, Melvin L. (1998). Active Training : A Handbook of Techniques, Designs, Case Examples, and Tips. San Francisco : Jossey – Bass / Pfeiffer.
- เทวี กลีสัน (2559). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูชาวต่างประเทศสอนภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาในประเทศไทยให้เป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพครู. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต ภาควิชาการบริหารการศึกษาและผู้นำการเปลี่ยนแปลง มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. (2561). การเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลังกับPLC เพื่อการพัฒนา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พลอยไพลิน นิลกรณ (2562). แนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก[Active Learning] โครงการการนิเทศการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้กระบวนการชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง. ลำพูน: กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2555). พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ:
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2537). กระบวนการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- วีรยุทธ พลายเล็ก. (2563). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิด Active Learning เพื่อเสริมสร้าง ทักษะและกระบวนการและจิตคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอนบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2559). แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564). กรุงเทพฯ:
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579. กรุงเทพฯ: บริษัทปริกหวาน กราฟฟิค จำกัด.

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 4

“GRADUATE SCHOOL CONFERENCE 2022 iHappiness: ความสุขและคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืนในยุคสังคมดิจิทัล”

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาระดับปริญญาตรี (2562). แนวทางการนิเทศเพื่อพัฒนาและ
ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.